

Utolsó római levél.

Királynőm!

A legendák titokzatosságát tömített Villa Borghese kopott, komor falait vén ciprusok ezrede örzi körös-körül. Az idő szeszélye által megtört, még ma is a tegnap kéjben úszott pompáját hirdető palotacsoporozat úgy fest az öreg törzsek lombozata között, mint börtöne ablakán kitekintő, múltjáért bűnhődő fogoly.

A vén ciprusok ismerik a titkot s talán azért állanak oly mozdulatlanul a végtelen, kék szemhatáron, az izzó sárga szirtek fölött. Fakó törzsük olyan, mintha a végzet fekete hollószárnyai volnának. Némaságukban benne van az a mysticismus, melynek aranyágyas szülőhelye s koszorús sírkertje a komor falak mögé van rejtve. A tegnap emlékeinek süvítő szárnycsattogásait hallom a levegőég azúrjából. Megremegek... itt a múlt éli jelenét — innen menekülnöm kell.

Szemem tovakalandoz. A titokzatos múltját hirdető Villa Borghese mögött, smaragdos réttérászokon, amelyeknek a buján virágzó oroszlán-száj halk aranydísz ad, itt is ott, szertesztét sórtán, mint ezüst díszben tündöklő fellegek, emelkednek az olajfák koronái. Egy közülük, egy öreg, egyedül álló, oly klasszikusan nemes formájú, mintha gyakorlott művész-szem teremtette volna. Halk, tenger felől fujdogáló szellő rázza leveleit s a törzs oly kimért lassúsággal ing, mint a St. Pietro Basilica Ave Mariát kongató nagy harangja. Halk szellő s mégis oly erős ebben a csöndben, ebben a magasságban, hol minden a tenger végtelen messzeségéből jó és a levegőég azúrjának végtelen messzeségébe tűnik.

Távolban, ahol már az olajfák egyetlen szürke felhőgomolyba vesznek, itt-ott egy-egy düledező házikó, apró, fehér, piros, mintha gyermekjáték lenne. Ablakaik — mint szerelmeséről álmódó ifjú szemei — lecsukva várják a terpeszkedő alkonyt. Az örök világító fáradt sugarai oly pompás színharmóniába öntik a vidéket, hogy az ember azt képzelet, hogy Raffaello képét csodálja. A tarka kis házikók közül szerényen tűnik ki a fehérre meszelt, csonkatornyú kicsi templomocska. Körülötte pálmákkal s törpe narancsfákkal pompázó kert. A felhőgomolytól jobbra kőbányák sárga falai s ahol a hegyek már meredekebbek, fekete gyapjas erdők; még tovább alkonyi verőfényben tündöklő ibolyaszín magaslatok, ahol már minden egybefolyik. Végre, homályba burkolódzva, a legfinomabb ibolyakékesség fölött, az örök fehérség magasságában, vakítóan fehér hóval fedett hegyormok néznek rám lenézően. Én gyarló semmisség s te fenséges örök időt hirdető sziklabérc...

A nap utolsó szemléjét tartja e tájon s én ismét újat látok, újat hallok. Messzi mélység, zúgó morajlás... csodálattal vagyok telve... hisz ez a tenger, a végtelen víztömeg. Így nem láttam még a tengert. Tejes kék az alkonyi verőben; szélről fehéren fodrozott a megmérhetetlen mély víz táján fehér porában teljesen egygyé folyván a látóhatár végtelenül finom, fehér-kék fényességével. S csak ott, ahol a nap ezüst glóriaként pihen fölötte — talán benne fürdik, oly közel van hozzá — ott terül el az óriástenger haloványan izzó színezüstje, melyből eltűnt immár minden békesség. A végtelen part szirtjeinek szélső peremén

nem szűnik meg csillogni az odatóduló szabad hullámok tajtékoszórója, melyek mint fehér holló szárnyai, úgy csapkodnak a mogorva part tövéen. A haragos hullámok milliója egymás hegyén-hátán rohan a part felé, hogy ott visszaverődve, visszaballagjon a tenger végtelenségébe. Néhányan közülök a messzeségből jövő kis vitorlást ringatják — mint szerető édesanya gyermeke bölcsőjét. — Játszanak. Elbűvölve nézem e képet Királynőm. Most ért egy ezüsttömeg közepébe; a Nap utolsó sugarát árasztja rá s ime a kis vitorlás is olyannak látszik, mint a tenger ezüsfoltja. Talán ez az örökké csillogó napálom bolygó hollandija, mely csak ilyen alkonyi órákban tűnik elő a tajtékoszóróból, midőn az emberi szem ereje alig bírja már az ezüstös fényt ég és tenger közén.

Eltűnik már az utolsó napsugár, alkony fekszik a tájon. A lángvörös égbolt mosolyogva tekint vissza. Hagyom eltűnni ezt az egész ünneplő, csendes képet, a fehérre meszelt templomocskát a kerttel s csonka tornyával, az ezüstöskék tengert, a napálom bolygó hollandiját s visszaballagok a fekete ciprusok alléjába, hol az örök várost látom majd nyugvóra térni. Bár nem itt születtem s nem ismerem csacsogó gyermekkorom óta a Pinció magasztos érzelmeket termelő paradicsomát s nem itt vallottam be minden nagyságot felülmúló szerelmeimet, mégis úgy érzem Királynőm, mintha alkonyi órákban mindig itt bolyongtam volna, ültem volna a ciprusok tövéen s hallgattam volna az öreg fák édes meséjét; mintha mindig innen szemlélttem volna a messze, messze, mélyen bűbájosan kék mindenséget, hallgattam volna a mandolinok és gitárok csodás zenéjét s az ábrándok mennyországába ringató olasz dalt; mintha mindig innen gondoltam volna rád s röpitettem volna hozzád sóhajaim ezreit. A Rómában töltött hat nap alkonyi óráit legtöbbször itt töltém. Szerettem hallani a ciprusok és pálmák susogását, mert mindig Rólad beszéltek Királynőm. S amikor a St. Pietro Basilica öreg harangjai megtörvén az esti csendet, Ave Mariát kongatott, itt kulcsoltam gyermekiesen imára kezemet, hogy Te érted s hazámért imádkozzam.

Ide mégegyszer elfogok jönni, de akkor ketten, Veled fogok imádkozni meggyötört hazánkért.

Ma utoljára vagyok itt. Könny szökik szemembe, hogy búcsúziom kell e helytől. Tovább hív az élet útja. Oly jól esik sírni . . . Nem hallom többé a ciprusok meséjét, a szívbe markoló harangkongást, nem látom többé az édenkertet, hol oly boldog voltam. El kell mennem a vén világvalóság újra megragadása, új birtokba vévése után.

Ma utoljára látom így magam előtt feküdni az örök várost Rómát . . . az elhangzott idő, mi belenyúlik még napjainkba.

Oly kedves ma nekem e város, Bármerre tekintek, minden helyhez valami emlék fűz. Egyikhez kacagó, a másikhoz siró emlék. A Vaticano, a Capella Sistina, Museo di Scultura, Museo Egizio, Galleria degli Arazzi, Galleria delle carte geografiche, Loggie di Raffaello, Stanze di Raffaello, Cappella di Niccoló V., Pinacoteca, Biblioteca Vaticana, Apartamento Borgia örökbecsű emlékeket nyújtó látványossága; a St. Pietro Basilica; a S. Giovanni in Laterano; a S. Maria Maggiore templom; a S. Paulo fuori le mura; a Quirivale; a régi Róma pompáját.

hirdető Colosseum; a Foro Romano; Via Appia; Corso Vittorio Emanuele s Corso Umberto I. secessios palotái; a Catacombe S. Agnese; S. Callisto; S. Domitilla; S. Sebastiam mysticumaikkal; a Sala Sgambatti, hol hangversenyünket tartottuk; a Monumenta Vitorio Emanuele; az angyalvár; az állomás s ez a csodás paradicsommá varázsolt Pincio — ezek mindegyike kiőrülhetetlen emlékekkel termékenyítették meg fásult lelkeinket. Mindegyikhez köt valami, oly jól esik átélni mégegyszer, legalább gondolatban, a benyomásokat s eseményeket.

Királynőm, elmesélek Neked egy pár kedves eseményt az Egyetemi Énekkarok római diadal útjaról.

Még most is kacagok, visszaemlékezem Trieste s az az utáni utunkra. Triestben, mint már írtam is, kb. másfél órát állt vonatunk. Kihasználtuk ezt az időt s ha futólépésben is, mégis körülnéztünk a városban. Mohón szívtuk magunkba a nyújtott tapasztalatokat. Legtöbb időt a haragos zafirszinben játszó, végtelen víz partján, a kikötő forgatagában töltöttük. Fenséges volt a bűnös Adria. Gyermeki báméskodással csodáltuk az óriási hajókat, melyek mind távolabb s távolabb törték a haragos hullámokat. A hullámok úgy játszottak velök, mint szél a lehullott, zörgő falevéllal. A tenger bámulásában egy zarándoktársunk — pocakos debreceni magyar paraszt — esete zavart meg. Az öreg bácsi lehasalt a móló szélére s egy bögrében vizet meritett, hogy szomját apassza. Mindenki előre kacagott a következményen. Köpködött is az öreg, jó nagyokat káromkodva, midőn szájához emelte. „Te anyjuk, ennek fele se tréfa, sós e’ nagyon!”

Hogy a tengernek mily lekötő ereje van, azt világosan igazolja három öreg basszus kollegánknak a szomorú esete, kik velünk együtt csak körülnézni jöttek a városba. Ők anyira el voltak ragadtatva a látottak furcsaságán és fenségén, hogy elfeledték megnézni óráikat s így visszatértükkor vonatunknak már csak hűlt helyét találták. Kellemes meglepetéssel kezdődött olaszországi tartózkodásuk. Néhány percig nagyriadalom volt szakaszunkban, de ezt rövidesen óriási kacagás váltott fel. Mindhárman nagyon hiányosan voltak öltözködve; erősen tűzött a nap, nem volt szükség mellényre s felöltőre. Pénz sem volt náluk elegendő M... doktor pedig abban a nadrágban ment tapasztalatokat gyűjteni, amelyben fenn feküdt a csomagtartón. Doktor barátunk, kit az élet megtanított takarékoskodni, hogy szövet nadrágját a hosszú úton ne gyötörje, s hogy a csomagtartón — kicsi ember lévén — minél nagyobb kényelemben érezze magát, egész úton egy durva vászonból készült — színére nem lehetett ráismerni, mert volt azon minden színből, csak tulajdon színéből nem, nem merem állítani, de azt hiszem fehér volt valamikor — nadrágot viselt. Ezt a nevezetes ruhadarabot mi kükoricánadrágnak neveztük. Doktor barátunk ebben a nadrágban szállt ki Triestben, nem gondolván arra, hogy így fog majd vizitelgetni Triest vezető embereinél. Örökké hálásak leszünk ezért, hogy magával hozta a kükoricánadrágot. Amint vásárnap tőlük hallottam, réngeteg kilincselés után — közben egyik sem tudott olaszul s így hol németül, hol pedig arc és kéz mimikáival mesélték el szomorú esetüket s kérték utánunk szállíttatásukat — express- gyors- és tehervonaton érkeztek 10 órai késéssel Rómába.

Még ma is, ha szó kerül a kukorica nadrágról, óriási kacagás tört fel mindenki ajkán.

A Triest-Róma után még egy érdekes eset történt. Főhőse Ai... barátunk, kit már azért is érdemes volt elhozni Rómába.

Minden olasz pályaudvaron feltűnő módon szemébe ötlük az utazónak — különösen ha idegen fia — a kijáratot jelző, uscita szó. Ha kinéz az ember az ablakon, legelőször ezt látja meg s csak nagy keresés után, az állomás nevét. Vagy tizedik helyen álltunk már meg, midőn egyik állomáson nagy csodálkozással mondja Ai... barátunk; „En nem értem, már megint uscitában vagyunk!”

*

Róma secessiók palotáira félvárról néz le a 2000 éves Colosseum. Hatalmas bomladozó falai olyanok az est küszöbén, mint egy felkiáltójel. A falak tövén tarka búcsú nép gyülekezik. A Colosseum körül a látni és hallani akarók hatalmas tábora, rendőrkeztől fékezve áll sorfalat. Mindegyik ajkán kérdőjel, nem tudják mi lesz itt. Titokzatos sötétség pihen az öreg falakon, mely fenségével oly félelmet keltős, oly csodás. Gazdagmértetű, oroszlánbögést visszavert falak, könnyes jajtól és vértől áztatott aréna, vértanú vére éhes oroszlánoktól lakott, istenítélet börtönök, rozsdamart vasrácsaikkal s mámorban úszott nézőközönséget magábazárt páholyok sokasága csodáztatja magát. S mintha szentjános bogarak kergetődnének az estben, gyertyák gyúlnak a zarándokok kezében s majd kétezer halvány láng lobog a titokzatosságban. Megbomlik a sötétség, a Hold is megáll báméskodni s az ezeryi gyertyafény glóriaként övezi körül a négyessorokba fejlődött zarándoktábor végtelen sorát. A kegyeletet adózók arcán a szent áhitat s vallásos hevület, amott a látniakarók táborában a morajló várakozás és kíváncsiság lakozik.

A menet élén fekete kereszt csillog a fáklyafényben, mögötte érsekek környezetében a főhercegi család, majd a püspökök, kanonokok, szerzetesek, esperesek, plebánosok, papok és kispapok sokasága, utána — karigazgatójukkal az élén — az Egyetemi Énekkarok 60 fehér-sapkás dalosa, kiket a férfiak s majd a nők végtelen tábora követ. Minden kézben gyertyafény fohászkodik a szellőhöz életért. Oly fenséges e menet. A néma ajkak most megszólalnak, halk imát morzsol mindenik. Az ima végével, a karigazgató intésére, felcsendül a 60 fehér-sapkás ajkán a fájo ének. „Keresztények sírjátok...“ Oly szomorúan szól az ének, úgy sír, zokog a titokzatos estében. A vértanúkat magábazárt falak visszaverik a tömör, művészi akkordokat s száll a dal az örök város felé.

Indul a menet. Lassú lépések zaja elvész az imaszóban. Olyan a menet, mintha temetnének. Feketeség mindenütt, a szél harcát vívja a gyenge gyertyalánggal s végtelen magasságból, mintha szenteltvízzel hintenének, csendes eső hull. A kegyeletadásba belekong az estharangszó. Olyan a hangja, mint az otthoni harangnak. Épp oly kimértén kong-bong, mintha otthon az akácerdőben hallgatnám. A menet visszaért s most befordul az enyészet morzsolta, messzikornak jáját vissza-

hangzó arénába. Akkor dacos, hitükért halni kész keresztények vonultak fel, most büszke, meggyötört, hazátszerető magyarok. A colossus falak elnyelték az óriás tömeget s tovább hallgattak. Ők hallgattak, de megszólalt a kar s a Pilger Kohr hatalmas akkordjai megrázták az alvó bástyákat. Ma estére nem volt többé nyugalomuk.

Az érzésekkel túltelített dal után, egy kemény hang adta kegyelet s lelkesítő beszéd szívébe markoló szavait kellett visszavernie a világ négy tája felé s fel az Úr trónusához, hadd tudja meg mindenki itt magyarok és keresztények rójják kegyeletüket. Úgy állt a szónok a ledőlő falóriáson, mint hajdan Hunyadi a szírtetőn. Beszéde mindenkit megragadott, a szemek a könnyek birodalmában úsztak.

Ismét intett a karigazgató s most fájdó magyar ima zengett a fehérsapkások ajkán.

„Ah hol vagy magyarok, tündöklő csillaga“

„Hiszekegy Istenben, hiszek egy hazában ...“

s nem volt többé száraz szem. Zokogva tört ki mindenkiből, amit eddig titkolva rejtgetett. Büszke, dacos magyar szemek árasztották a könnyűt olasz földön. Voltak ott elszakított területnek még igazabb magyarjai, akik most hallották először ezt a nemzeti imát, amit ők, ha nem is ily szavakkal s nem is szépen, de többször s igazabban imádkoztak s fog-nak elimádkozni. Harsogott a messziség a gyönyörű melódiától, rezegtek a falak s dacoltak a szemek, könnytől itatva. „Hiszük és akarjuk Magyarország feltámadását“ zúgta a zarándok tábor minden ajka.

Volt még egy dal, amelytől talán még mindig zúg s rezeg a 2000 éves Colosseum, amely még az óriás tömeg olasz hallgató közönség ajkáról is evivát rabolt el s melyet a Budapesti Egyetemi Énekkarok soha oly hatásosan és szépen nem énekeltek:

A Nem! Nem! Soha! Hatalmas tapsorkán s meg nem szünő éljenzés követte emberfeletti munkájukat. A fáradt s lelkes ifjak nem azért énekeltek, hisz látszott ajkukon, csak imádkoztak ott, e hitükért haltak vércseppei felett, Isten közelségében s tanujelét adták a meg nem alkuvának. Méltó jó éjszakája volt e szent napnak e dal. — Ettől a naptól kezdve mindenki ismerte Rómában a fehérsapkásokat; újjal mutogattak ránk s üdvözöltek bennünket. Állandóan menekülnünk kellett az ujság-írók s fényképészek tábora elől, Barátokat akartunk szerezni a magyar dalnak s ezt elértük. Akartunk és tudtunk.

*

Nyárutó pompájában tündöklő, napsugárdús vasárnap délelőtt csókolta rám báját. Az önmagukat meghazudtoló emberek sokaságotlonogott a mindennapi Corso csodás pompája, a Pinció felé. Mindenki mohó élvezetet akart magának biztosítani s jól tudta, hol fogja azt találni. Ki ne tudná Rómában, mit rejt magában s nyújt a Pincio-virág-illatos ciprusalléja. Mennyi szerelmi vallomás, csalódás, boldogság, átok, kaland, könny s hazugság fűződik e csodás sétakerthez. Itt gyűl össze

a római közönség felső tízeze vasárnap délelőttönként, hogy néhány órára is, de újjá szülessen s hogy legújabb divatkreációit a nagyvilág szeme elé dobja. Itt találkozik az egymásért halni tudó reménytelenül szerelmes pár, itt gyűjt magának kalandot a temperamentumos olasz bakfis. Van itt különben időben mindenféle nemzetiség. Sokszor a mindenféle nemzetiség egy személyben van összpontosítva. A mi esetünk is ilyen tény volt e pompás delelőttön.

Nápolyi (ezen előnevet azért kapta, mert beruccant egy éjjel Nápolyba, amiért a nagytiszteletű elnökségtől hosszú orrot kapott) B. . . dr. s longémus Anti barátommal elhatároztuk, hogy vasárnap délelőtt körülnézünk a Pinció sétáló hölgyei között. Elhatározásunkat tett követte s néhány perc múltával a Piucio magasztos pálmái és ciprusai között találtuk magunkat. Utunk könnyű volt, mert az emberáradat megkímélt bennünket lépésektől, úgy vittek fel bennünket a lépcsőkön. Néhány percig semmit mondan sétalgattunk s csacsogtunk a mai kornak zűrzavaros állapotáról s a csúnya olasz nőkről. Amint a hatalmas s bámulást nyújtó vízórához értünk, elfelejtettük, hogy miről is beszélgettünk s még a vízórárt is elfeledtük megcsodálni, mert mellettünk egy bájos és nagyon szép kis hölgyike lejtett el a legragyogóbb nyári toalettében. „Figyelőd?” szoltam öreg Anti barátomhoz s a következő pillanatban ketősrendekbe fejlődve ballagtunk utána. Mi sem természetesebb, a finom s kiszámíthatatlan női érzek ezt megérezte s hogy bizonyosságot szerezzen, hátrapillantott s ravasz női kedvességével mosolygott felénk. Mivel annyira éhezünk női szépség után meghocsátható, hogy megkettőzött gyorsasággal követtük nyomát. Nápolyi B. . . barátom minden erejével azt akarta bizonyítani, hogy ilyen szép leányt nem látott olaszországi tartózkodása alatt. Mivel mind a négyen ezen az állásponton voltunk, nem vitakoztunk a dologról, egyhangulag elfogadtuk megállapítását. Egyik úrról a másikra követtük s találgattuk, hogy milyen nemzetiségű. Mindegyikünknek volt valami jó tippje, azonban mind messzi állott az igazságtól. Az egyik fordulónál, hol meglehetősen tolongott a sétáló közönség, szemberültünk üldözöttünkkel. Akaratlanul is mosolyogtunk feléje, mit ő elfojtott kacagással viszonzott. Annyira érdekes nőnek találtuk, hogy vétkeztünk volna, ha meg nem ismerkedünk vele. Kerestük a megfelelő alkalmat, hogy szándékunkat tette formáljuk. Bár Anti barátommal tiltakoztunk a szemtelen odaállítás ellen, de beadtuk a derekunkat. Elvégre nem ismer bennünket senki s ha netalán kosarat kapnánk — gondoltuk — nem volna olyan kellemetlen. Doktor barátunk is hozzászólt a dolgokhoz „Elvégre magyar fiuk vagyunk, a világháboru legvitézesebb katonái voltunk, bizalom az ősi erőben”. Mégis meghátrált, midőn kenyértörésre került a dolog s hátul ballagott longémusz barátommal, miközben Br. . . s én már hangos eszmecserét folytattunk üldözöttünkkel, pardon csak mi beszélünk, sajnos ő hallgatott s kitörve magából kacagott. Már a Villa Borghese mellett sétáltunk midőn megszólalt s megértően engedett kívánságunknak. A társalgás nyelve nagy probléma volt. Négyen alig tudtunk egy tisztességes mondatot összehozni. Franciául már jobban megértettük egymást. Nagy volt örömünk, amikor tudomásunkra hozta, hogy németül is tud. Pompás; ezután már én uraltam a helyzetet, mert összeszedve minden német tudományomat,

ügy beszéltem, mint egy szolgabíró. Rövidesen egy újabb meglepetés ért bennünket, mert amint mi úgy egymásnak magyarul megjegyeztünk, arra ő egyszer válaszolt, szintén magyarul. Tomboltunk örömlünkben, ezután mi csak magyarul beszélünk hozzá s ő németül vagy franciául válaszolt. Ilyen körülmények között tudtuk meg, hogy egy angol utazónak a leánya. Elmesélte nekünk, hogy Rómában már sokszor tartózkodott s a Pinciot nagyon kedveli. Ide mindig eljön egy pár órára. Az előtt való nap érkeztek ide Egyiptomból. Volt az újján egy érdekes arany gyűrű, amit ott kapott ajándékba. K. b. egy centiméter széles karika alak rajta hirogrif írás. Magyarországon is voltak 2 hónapig. Ezen idő alatt tanult meg magyar szót érteni. Beszéli keveset tudott. Kellemesen töltöttünk el vele egy órát, miután ő hazasietett, mert atyja a közeli szállóban várta. Mi is megelégedetten ballagtunk — kacagva érdekes kalandunkon — a Via Zoccollette háromemeletes palotája felé.

* * *

Október hó 23-án reggel 8^h-kor volt a pápai mise a zarándokok részére. Valami 2000—3000 főnyi tömeg várakozott már negyed 8^h-kor a Piazza St. Pietro oszlopcsarnokában, a Vatikán főbejáratánál, hol hatalmas szál, csinos pápai testőrök álltak őrt. A bebocsátó levél átvizsgálása után, négyessorokba fejlődve vonultunk fel Őszentségének kápolnájába. Volt ott mindenféle nemzetiség képviselve. Mi nem messzire az oltártól állottunk fel szokásos szólambeosztás szerint. 8 óraker hozták Őszentségét hordszéken. A meg nem szűnő éljenzés után, mi a pápai himnusszal fogadtuk. Fenséges és gyönyörű látvány volt. A mise alatt a pápai gregorián karral énekeltünk. Elénekeltük Kereszthy Jenő miséjét „Boldog asszony anyánk“, „Ah hol vagy magyarok“, Himnusz és Hiszekegy-et.

Másnap fogadta kihallgatáson a magyar zarándokokat, mely alkalommal 50 perces gyönyörű beszédet — olasz nyelven — tartott nekünk. Tolmács fordította le Őszentségének jelenlétében a művészi beszédet, melyben a legnagyobb szeretet s megelégedés hangján szólt a magyarokról, kiknek országát bejárván, jó ismert. „Kétszeres öröm tölt el — mondván — hogy e meggyötört magyar nép óriási áldozatok árán is, de meglátogatta az Ő Szentséges Atyját. Áldását adta nemzetünkre, reánk s azokra kiket szeretünk s kikkel gondolatban sokat foglalkozunk. Megáldott minden tárgyat, amit magunkkal hoztunk s mit megakartunk áldatni, Királynőm, akkor állandóan Te voltál eszemben. Mindenkiel kezét fogván, gyűrűjét csókra nyújtva, mindenkit ezüst éremmel ajándékozott meg.

A négy óra hosszú eltartott kihallgatás fenséges volta, kitörülhetetlen emlékekkel ajándékozott meg bennünket.

— Vasárnap délután tartottuk meg a Sala Sgambatiban fényes keretek között sikerült hangversenyünket, hol Róma előkelőségei valamennyien képviselve voltak. Itt énekeltük el — másoron kívül — a szerb megszállott területről jelen volt magyarok kívánságára a Hiszekegyet, mit a fascista induló követett, melyet az olasz közönség kívánságára kétszer kellett elénekelnünk. Műsorunkon Liszt, Erkel, Hubay,

Dr. Horváth, Káldy, Kereszthy, Lavotta, Szabados, Goll, Szabó, Beethoven s Mendelssohn szerepeltek.

A fascista egyetemi hallgatók szövetségétől ajándékozott gazdag szalagdíszes babérkoszorút büszkén visszük otthonunkba.

Királynőm, sokat meséltem Neked. Innen már többet nem mesélek. Búcsúzom e kedves helytől. Isten veletek felejhetetlen ciprusok, ne feledjétek el azt, aki oly sokat itt ült köztetek, aki oly nagyon tud szeretni.

Isten veled Királynőm — Jövök!

Popity Imre.

Láttad-e az Istent?

*Láttál e már kis madárkát
Tavasszal örülve,
Mikor trillázva repül fel,
Fel az azúr égre?*

*Láttál nyíló rózsabimbót
A naptól feselve,
Mikor halkan harmat hull rá,
S kitárul a kelyhe?*

*Láttál csergő patakocskát
Sietni a völgybe,
Hol hű szeretője várja,
Titkon, elepedve?*

*Láttál e már kicsi méhet
Szállni a virágra.
Szerelmesen rátapadni
Mézet szívni, vágyva?*

*Láttál szerelmes, fehér lányt
Várni kedvesére,
Kezét, két liliom szárat
Szorítani szívére?*

*Láttál erdőt ezüst fényben,
Hallottad a csendet?
Néma, tiszta áhítattal
Megtelt e a lelked?*

*Te lángoló szép Szerelem,
Patak, erdő, minden,
Szépség, fiatalság, Élet,
Benned van az Isten.*

PESTÉNYI GIZELLA.